UNIVERSITY OF CAMBRIDGE INTERNATIONAL EXAMINATIONS
International General Certificate of Secondary Education

FIRST LANGUAGE CZECH **0514/01**

Paper 1 Reading **May/June 2009**

2 hours

Additional Materials: Answer Booklet/Paper

* 9 3 4 2 8 2 0 5 6 7 *

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

If you have been given an Answer Booklet, follow the instructions on the front cover of the Booklet.
Write your Centre number, candidate number and name on all the work you hand in.
Write in dark blue or black pen.
Do not use staples, paper clips, highlighters, glue or correction fluid.

Answer **all** questions.

At the end of the examination, fasten all your work securely together.
The number of marks is given in brackets [ ] at the end of each question or part question.

ČTĚTE PROSÍM TYTO POKYNY

Pokud jste obdrželi materiál určený k odpovědím, dodržte pokyny napsané na přední straně tohoto zadání.
Na všechny listy s odpověď mi, které odevzdáte, napište číslo vašeho centra, vaše kandidátské číslo a vaše jméno.
Pište tmavě modrým nebo černým perem.
Nepoužívejte kancelářské svorky, sešívačku, zvýrazňovače, lepidlo a korektorské bělítko.

Odpovězte na **všechny** otázky.

Na konci zkoušky sepněte bezpečně všechny listy vaší práce.
Počet bodů je uveden v závorkách [ ] na konci každé otázky nebo podotázky.

This document consists of **5** printed pages and **3** blank pages.

© UCLES 2009

www.Students-Resource.com

Přečtěte si následující úryvek z knihy Stříbrný vítr od Fráni Šrámka.

Zodpovězte otázky pod textem.

20 bodů můžete získat za správnost odpovědí, 5 bodů za jejich jazykovou přesnost a výstižnost.

TEXT 1

Fráňa Šrámek, Stříbrný vítr

Na jedné z lavic v primě p-ského gymnasia objevila se podivná řezba. Trochu oslí, trochu lidská hlava s vyplazeným jazykem, jakýsi široký, neobyčejně hloupý úsměv vyplavil oči až na lícní kosti. Řezba byla maličká a nebudila pozornosti. Nebylo ovšem lehko uhodnouti, jaká asi myšlénka vedla ruku s nožíkem.

Křída ťukala o tabuli, něčí hlas plazivě šelestil, jak had pohybující se suchou travou, a nožík počal pracovati. Třeba dávati pozor, aby ani slovíčka neušlo, pan profesor povídá samé velmi důležité věci, bude zle, velmi zle, jediné-li slovíčko přeslechneš – ale poruč hlavě! Bolet najednou začne, spát se jí chce, nanic je jí náhle ze všech těch důležitých věcí a – konec! To už tedy raději kudlou na něčem pižlat. A z profesora se to šedivě souká, konce tomu není. Kdo tomu nerozuměl, ptá se potom profesor.

Nikdo se nehlásí. Nikdo? Tedy všichni rozuměli? Dobrá, však se o tom zítra přesvědčí. Jeník trochu zbledl. Vstal a hlásí se. Co si přeje? Čemu nerozuměl? Zaváhal. Vlastně ničemu z toho nerozuměl, řekl konečně. Profesor zrudl. Dobře, dobře … pak tu ale nemá sedět, pak měl zůstati doma a pásti krávy. Nedával prostě pozor, tak je to, neboť to, co vykládal, je jasné jako den. A nemá věru času nazbyt, aby se kvůli jednomu hlupáku zdržoval. Sednout! Tak, tu to máš, milý Jeníku Ratkine, schovej si to pěkně na památku! Jeník usedl a vytáhl z kapsy nožík. Ruce se třesou, ruce by chtěly provést s nožíkem něco veselého. Bodnouti například, tak se aspoň zdá. Ale ruce se za okamžik utišují a nožík počíná cosi rýti do lavice. Jeník se přitom usmívá zvláštním zlým i smutným úsměvem …

Předrážděný, plachý a bledý přišel Jeník na gymnasium.

Čekáš zázrak – nu, nalezni si ho tady se svítilnou! Lavice byly jen o málo vyšší než u nich doma ve škole. Vlastně tu bylo vše jen … o trochu větší. Ne, nebyl to žádný zázrak, státi se studentem. Nic podivuhodného se s ním nepřihodilo. Přicházeli profesoři, jeden po druhém. Ale nebyla to žádná neobyčejná zvířata. Byli to vesměs nepříjemní lidé, kteří vnášeli zimu. Jejich obličeje podobaly se nasazeným maskám, byli slídiví a nedůvěřiví jak hlídači a měli směšné zvyky. Zapomněli asi, že by mohli býti milováni, chtěli být obáváni. Tohle bylo ovšem lehčí a nebylo třeba příliš se namáhati. Nemuselo se přitom ani mnoho křičet, mohlo se dokonce šetřit hlasem. Mohl jen pár takových slídivých profesorských očí vzíti si při zkoušení na mušku některý z těch nešťastných obličejů tam v lavicích, držeti ho několik okamžiků na skřipci – účinek byl dosažen. Nebo bylo možno říci co nejchladnějším a úsečným hlasem: Sedněte si! Nic více. Bylo v tom věru kus umění, vyvolat takovou zimnici v lavicích, způsobit, aby záda a ruce vlhly studeným potem a zuby drkotaly. Neboť špatná známka, to nebylo něco bezvýznamného, co možno lehko napraviti, nýbrž do monstrosních tvarů zveličené zlo to bylo, při kterém bylo nutno zardíti se hanbou, zlo, jež vrhalo černé své stíny do rodin a vykrádalo z nich klid.

Jeník se počal hroziti špatných známek. Vyvolali jej ze zeměpisu. Snad ještě před okamžikem měl to v hlavě všechno na krajíčku, ale teď – otylý profesor stál tak blízko něho, jeho oddychování tak protivně supělo mezi vousy a oči brýlemi nějak podezíravě měřily hocha – Jeník byl zmaten, nešlo to. Profesor rozevřel notes a hleděl okamžitě posměšně přes jeho okraj na Jeníka.

www.Students-Resource.com

A čím že je jeho otec? Soudce? Kde? V Mírově. Tak, soudce? Profesor pohlédl na Jeníka jaksi účastněji. Tak, soudce je pan otec? Nu, ten bude míti pěknou radost. Pokrčil rameny a vzdychl. Ano, nemůže mu pomoci, sednout! Jeník pocítil neobyčejný stud. Seděl v lavici, čelo měl jako spálené čímsi a bál se vzhlédnouti.

1 **(a)** Studuje Jeník Ratkin na gymnáziu ve stejném městě, ve kterém žije i jeho otec? Svoji odpověď vysvětlete a doložte citací z textu. [2]

(b) Napište dva důvody, které vedly Jeníka k tomu, že začal vyřezávat obrázek do desky školní lavice. [2]

(c) Jakým přídavným jménem byste podle sebe charakterizovali styl profesorova výkladu učiva v ukázce. Najděte a citujte v textu krátkou ukázku, která toto vaše slovo nejlépe doloží. [2]

(d) Jmenujte dva důvody, které vedly Jeníka k tomu, že se přihlásil a požádal o zopakování látky. [2]

(e) Proč Jeník Ratkin při vyvolání ze zeměpisu neuspěl? Jmenujte dva důvody. [2]

(f) Vlastními slovy vysvětlete, jak rozumíte oběma částem věty: „Čekáš zázrak – nu, nalezni si ho tady se svítilnou!“ (řádek 23) [4]

(g) Ve 4.odstavci nalezněte dva příklady autorova uměleckého jazyka, kterým vyjádřil, jak profesoři vyvolávají ve studentech strach. (řádek 23–28) [2]

(h) Co podle vás autor mínil slovy, že špatná známka bylo „zlo, jež vrhalo černé své stíny do rodin a vykrádalo z nich klid.“ (řádek 38) Vysvětlete to vlastními slovy. [2]

(i) Vysvětlete, jak rozumíte tomu, že „Jeník se přitom usmívá zvláštním zlým i smutným úsměvem …“ (řádek 20–21). Jaký je to podle vás úsměv a co se pod ním skrývá? [2]

[20 + 5 = 25]

www.Students-Resource.com

Přečtěte si úryvek z knihy Študáci a kantoři od Jaroslava Žáka a Vlastimila Rady.
Zodpovězte otázky pod textem.

Vysvětlivky pro lepší porozumění textu:
– slovo „klasa“ (řádek 20) je slangový výraz pro „školní třídu“,
– slovo „stágra“ neboli „dostát“ (řádek 30) je slangový výraz pro „známku nedostatečnou“,
– věta „Wenn du dich einmal richtig gebückt hättest, hättest du dich nicht so vielmals bücken müssen.“ (řádek 8–9) znamená: „Kdyby ses jednou správně shýbnul, nemusel by ses shýbat tak mnohokrát.“

Celkem můžete získat 25 bodů (15 za správnost odpovědí, 10 za jazykové ztvárnění, a to takto: 5 bodů za styl a kompozici, 5 bodů za gramatickou přesnost.)

TEXT 2

Jaroslav Žák a Vlastimil Rada, Študáci a kantoři

Začněme s gramatikou, jež je nejobávanější zbraní sveřepých kantoříků v potírání študáků. Není dosti jasno, proč se gramatika jmenuje mluvnice, neboť sestává z tvarů a vazeb, jimiž nikdo nemluví. Vezměte například takové souvětí podmínkové ireálné v minulosti. Poněvadž vůbec nevíte, co to je, ačkoli jste jinak člověk vzdělaný a sčetlý, posloužíme vám ukázkou. Vy si, dejme tomu, povzdychnete: „Já mít prachy, jedu do Prahy.“ Přeloženo do jazyka gramatického, zní tato větička takto: „Kdybych byl býval měl peníze, byl bych býval jel do Prahy.“ Ještě krásnější je to v němčině: „Wenn du dich einmal richtig gebückt hättest, hättest du dich nicht so vielmals bücken müssen.“ Ve franštině nebo latině si to ani nepřejte vědět.

„Převed'te do pasiva,“ velí pan profesor jakoby nic. A ted' se strefujte do správného konjunktivu plusquamperfecti passivi. Toto vzpomenuté plusquamperfektum čili plusqueparfait neboli Vorvergangenheit je hlavní triumf profesorského kovboje, rajtujícího na gramatice, a bylo zajisté vymyšleno a zdokonalováno celými generacemi rafinovaných bakalářů a učitelů, až nabylo dnešní nestvůrné podoby. Co válečný obrněnec pro moderního vojevůdce, to plusquamperfektum pro sveřepého prófáka.

Zkouší-li docent tvary, nastane študáckému kolektivu perná chvilka. Veškeré bojové metody zde selhávají a zbývá jedině instinkt, onen zmíněný šestý smysl čili „čuch“. Týraný objekt stojí obyčejně na stupínku a vrhá zoufalé pohledy na třídu čili vysílá „SOS“. Klasa je v horečné činnosti. Úlohy jsou pečlivě rozděleny, asi jako při obsluze námořního děla. Přední řady, které mají stupínek na dostřel, přejímají hbitě poselství vysílané zadními matadory a obratně je přihrávají „tasenému“ študákovi. Vzadu působí současně několik odborníků, z nichž jeden je specialista na futurum čili čas budoucí, jiný na infinitivy, další ovládá koncovky jednotlivých pádů a pohotově skloňuje (pádí), jiný se opět vyzná v stupňování adjektiv. Zkoušený pravidelně asi třetinu tvarů uhodne, třetinu zachytí vycvičených sluchem, jenž u mnohých študáků je vyvinut stejně dokonale jako u slavných indiánských stopařů, a přibližně třetinu „zbodá“. A tak bezvadnou souhrou celku podaří se zvítěziti nad obmyslným gramatikem, jenž posléze unaven a znechucen vyhodí žáka od tabule a napíše mu kýženou „stágru“ čili „dostáta“.

Když je klasa dostatečně zničena krupobitím tvarů, snaží ji řídící gramatik dorazit překladem. V nižších třídách jsou to větičky, na vyšším stupni vývoje pak články a souvislá četba autorů.

© UCLES 2009

www.Students-Resource.com

2 Přečtěte si pozorně oba texty a obě otázky a pak na ně odpovězte.

(a) Popište a srovnejte charakter učitelů a jejich vztah k žákům v obou textech. [80–100 slov] [6]

(b) Srovnejte oba texty a popište vlastními slovy přístup žáků k učitelům, ke školnímu prostředí a k výuce. Srovnejte také, jak se studenti v obou ukázkách ve škole cítí. [120–150 slov] [9]

[15 + 10 = 25]

© UCLES 2009

www.Students-Resource.com

BLANK PAGE

www.Students-Resource.com

BLANK PAGE

www.Students-Resource.com

BLANK PAGE

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

University of Cambridge International Examinations is part of the Cambridge Assessment Group. Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.

www.Students-Resource.com